

JAHKEPLÁNA 2022-2023

SISDOALLU

Eaiggátvuohta ja hálddašeapmi	3
Min mánáidgárddi birra	3
Mánáidgárddi ulbmil ja sisdoallu	4
Min mánáidgárddi vuoruhansuorgi	4
Molssaevttot ja dievasmahtti gulahallan (<i>Alternativ og supplerende kommunikasjon ASK</i>)	5
Ovttasbargu mánná-ollesolmmoš- váhnen	5
Jahkeplána galgá....	6
Ovttasbargolávdegoddi (SU) ja váhnenráđđi	6
Doaibmaplána givssideami vuostái	6
Duhkoraddan ja ustitvuohta	7
Luonddu jahkodat ja 8 sámi jagiáiggi	8
Mánáidgárddi 7 fágasuorgi ja progrešuvdnaplána	8
Pedagogalaš duodašteapmi ja árvvoštallan	9
Observeren/ kárten	9
Hárjehahttin – «vuosttaš deaivvadeapmi»	9
Sirdin mánáidgárddi siskkobealde	10
Sirdin mánáidgárddis skuvlii	10
Riegádanbeaivvit	11
Biktasat ja eará dárbašat mánáidgárddis	11
Dárkkistanlistu ja rávvagat fuolaheaddjái árgabeaivvis	12
BEAIVERITMA	12
Borramušruhta ja borran	12
<u>Doaibmaplána</u>	
Hárjehahttin– oadjebasvuohta ja gullevašvuohta borgemánnu	13
Ustitvuohta ja sosiála máhttu	čakčamánnu 14
Ustitvuohta ja sosiála máhttu	golggotmánnu 15
Skábmaáigi	skábmamánnu/juovlamánnu 16
Dálveilut	ođđajage-/guovvamánnu 17
Dálveilut	njukča-/cuoŋománnu 18
Luondu ealáska	miessemánnu 19
Geassemánáidgárđi	geassemánnu 20
Geassemánáidgárđi	suoidnemánnu 21
DEHÁLAŠ BEAIVEMEARIT	21

**Jahkeplána vuodđun lea ON mánáidkonvenšuvdna
Mánáidgárdeláhka
Mánáidgárddi rámmaplána
Giellavealgu AS - njuolggadusat
“Duhkoraddan ja oahppan giehtalagaid”
(«Lek og læring hand i hand»)**

Eaiggátvuohta ja hálddašeapmi

Giellavealgu AS eaiggáda ja jođiha mánáidgárddi, mas dál jagis 2022 leat 5 oasuseaiggáda seammá sturrosaš eaiggátosiiguin.

Laila Kristina Krokmo, jođiheaddji, eaiggát

Wenche Andersen, várrejođiheaddji/ped.jođiheaddji, eaiggát

Geir-Are Andersen, stivrrajođiheaddji, eaiggát

Markus Matell, eaiggát ja Ánde Trosten, eaiggát.

Mánáidgárddis leat dál oktiibuot 14-16 bargi, ja mis leat guokte ossodaga, Beštor ja Allat.

Mánáidgárddi doaimmaš bajásšaddan-, oahpahus-, giella- ja kultuvra vuollásažžan ja gustovaš lágaid ja njuolggadusaid mielde. Mánáidgárddi lea maid gieđda dárkkistansystema vuollásaš. Jahkeplána vuodđun lea Mánáidgárdeláhka.

Min mánáidgárddi birra

Min mánáidgárddi lea luonddu lahka, leat bálgát, čuoiganláhtut ja čierastanluohkát. Mánát sáhttet álkit čoaggit murjiid ja sierralágan lasttaid ja rissiid. Sáhttet maid oaidnit mánggalágán elliid luottaid mat leat johtán meaddil.

Váikko mii eat leatge nu gohčoduvvon olgománáidgárddi, de mii almmatge birra jagi aktiivvalaččat atnit ávkki min čáppa luonddus – *olgošeahkan mánáid eavttuiguin (uteliv på barnas premisser)* Mii áinnas álggahit beaivvi olgun ja gaskabeaiáiggi vuolgit fas olggos ja loahppabeaivvi. Doaimmat leat heivehuvvon mánáid agi ja eavttuid mielde, ja diehttelas das makkár temperatuvra lea.

Duhkoraddan lea dehálaš oassi máná árgabeaivvis, ja mii háliidit láchit dili doaimmalaš ja hutkás duhkoraddamii sihke siste ja olgun. Galgá leat hávski boahit mánáidgárdái. Doppe deaivvada skihpáriiguin ja oadjebas ja fuolaheaddji ollesolbmuiguin. Galgá leat buorre dovdu ja vejolaš leaikkastaddat ja illudit.

Vuordimen kundariid, gávppis leat golbma bargi. Muhto gosa dat kundarat šadde?

Min mánáidgárddis leat guokte ossodaga:

- Beštor
- Allat

Mis leat 56 saji mánáide $\frac{1}{2}$ jagis - 6 jahkái. Giellavealgu AS mánáidgárddis leat oktiibuot 15-16 bargi main 13-14 barget ovttas mánáiguin. Dása gullá 1 jodiheaddji, 4 pedagogalaš jodiheaddji, erenoamášpedagoga, 1 mánáid- ja nuoraidbargi ja 6-7 veahkkebargi.

Giellavealgu AS mánáidgárddis lea soahpamuš oahppobáikkiiguin leat oahppoárenan studeanttaide hárjehállanáigodagain. Mánáidgárddi pedagogalaš doaimmaid vuođđun lea sámeigiella ja -kultuvra, ja guktuid ossodagaid váldogiellan lea sámeigiella. Mánnoplánaid vuođđun leat jahke- ja rámma-plána.

Mánáidgárddi ulbmil ja sisdoallu

Mánáidgárddi lea sámemánáidgárddi ja galgá:

- Pedagogalaš doaimmaid vuođđun báikkálaš kultuvra ja sámeigiella.
- Addit mánáide vejolašvuođa doaibmat mánggakultuvrralaš ja -gielalaš servvodagas.
- Ovttas ruovttuiguin láchit mánáide birra mii sihkkarastá individuála ja oktasaš fuolahusa ja doarjja, movttiidahttin, ovdáneami, oahppan ja ehtalaš bagadallan.
- Nannet mánáid identitehta ja iešárvvu ja veahkehit sin dovdat gullelašvuođa lagaš ja sosiálalaš kulturoktavuhtii, vai maŋŋá sáhttet ollislaš iešárvvuin deaivat servvodaga.
- Aktiivvalaččat ja dihtomiellain bargat givssideami vuostái mánáidgárddis ja ovddidit dáseárvvu sohka-beliid gaskkas.

Min mánáidgárddi vuoruhansuorggit

- Giella ja searvadahttin
- Bargagoahtit juo álggu rájes

Mii aktiivvalaččat bargat dan ovdii ahte buot mánáin lea ja sii ieža dovdet gullelašvuođa ságastallamiin ja duhkoraddamis, sihke siste ja olgun. Ii oktage galgga dovdat iežas olggobealde. Dát lea juoga mainna mii olles áiggi bargat. “Bovnnas bovdnii” (“Steg for steg”) sisttisoallá ge momeanttaid main lea sáhka searvadahttimis, ovdamearkka dihtii čohkket buot mánáid vai ovttas sáhttit čovdit váttisvuođaid mat leat badjánan. Mii ávžžuhit maid váhnemiid bovdet buohkaid go ávvudit šaddanbeivviid ruovttuin, vai ii oktage dárbbasivčče dovdat iežas olggušuvvon. Dát sáhttá geavvat, ja mii geahččalit muittuhit váhnemiid vai dákkárat eai dáhpáhuvaše.

Mánáidgárddis dáhpáhuvvá mánggalágán gulahallan, sihke hállama bokte ja muđui. Mánát deaivvadit ja oassálastet sosiála oktavuodain, juogadit geahčastagaid, jienaid, lihkastagaid ja dađistaga maid šiehtadit ovttas duhkoraddamiid, gulahallet mo galget stoahkat, ságastallet, divaštallet, nággáhallet ja gávdnet čovdosiid. Mánáidgárddis mánát ožžot oktasaš vásáhusaid maid birra sáhttet háleštit ja duhkoraddat

Mii galgat:

- Systemáhtalaččat bargat ođđa sániid ja doahpágiid oahpahemiin.
- Veahkehit buorebut áddet doahpágiid
- Movttiidahttit mánáid gielalaš, ja erenoamážit fonologalaš ja metagielalaš diđolašvuoda.
- Addit mánáide álgovásáhusaid mat buoridit oahppannávccaid.
- Addit mánáide oktasaš álgovuodju seammá eavttuiguin, ja nu nannet sin deaivvadeami čállingiela máilmmiin skuvlaálggus.

Mis lea buorre ovttasbargu girjerádjosiin, mis leat álo girjjit mánáide, lohkat ollu, ja atnit bravokoarta beaivválaččat.

Molssaevttot ja dievasmahtti gulahallan *(Alternativ og supplerende kommunikasjon)(ASK)*

ASK dárbašit mánát geat njuolggogulahallamis earáiguin fertejit atnit eará gulahallanvugiid go hállama.

Mánáin, geain hállan váilu ollásit dahje muhtun muddui, sáhtta leat dárbu eará gulahallanvugiide vai sáhttet nuppiiguin gulahallat.

Muhtumis sáhtta leat dárbu gulahallanvuohkáii áibbas hállama haga.

Muhtun eará fas dárbaša gulahallanvuogi mii doarju eahpečielggas, maŋŋonan dahje muđui váilevaš hállama. Dát gohčoduvvo dievasmahtti gulahallamin.

ASK lea buot dat mii veahkeha olbmo buorre gulahallamii dalle go dábálaš gulahallanvuogit eai leat vejolačča. Mánát geat dárbašit ASK leat joavku mángga sierralágán dárbbuiguin, oktasaš singuin lea ahte sis váilu hállan, ollásit dahje muhtun muddui.

Gulahallan ja giella leat oahppama vuodđu, ja danin lea oahppanproseassa guovddášáššin vejolašvuolta gulahallat buoremusat iežas eavttuid mielde. (Oahpahusdirektoráhtta)

Ovttasbargu mánná-ollesolmmoš- váhnen

Ovttasbargu váhneiid ja bargiid gaskkas lea mearrideaddji dehálaš nannet ollisvuoda dovddu máná eallimis. Beassat vásihit buori ja lagaš gaskavuodaid lea stuorra mearkkašupmi máná ovdáneamis, oadjebasvuodas ja gullelašvuodadovddus. Danin mii erenoamážit deattuhit oktavuoda mánáid ja mánáid ja ollesolbmuid gaskkas. Lagas ovttasbargguin gaskkal váhneiid, mánáidgárddi ja gieldda bálvalusaid háliidit mii buoridit mánáidgárddi bálvalusa dási ja dasto addit váhneiid buoret oadjebasvuoda das ahte mánná bures ahtanuššá.

Lassin váhnenovttasbargguin, mánáidgárddis lea ovttasbargu sierralágán instánsain dego PPB/PPT – pedagogalaš psykologalaš rávvenbálvalus, BUP – Mánáid ja nuoraid psykiatriija, NAV, mánáidsuodjalus ja dearvvašvuodastašuvdna. Eará ovttasbargobálvalusat leat skuvla, sámediggi ja allaskuvllat.

Jahkeplána galgá

- leat mánáidgárdebargiid bargoreaidun.
- čájehit mo mii bargat vai ollašuhttit Rámmaplána ulbmila ja sisdoalu
- duođaštit min välljejamiid ja ákkaid pedagogalaš barggus
- mitalit mánáidgárddi pedagogalaš barggus eiseválddiide, mánáidgárddi ovttasbargiide ja eará berošteaddjiide.
- čájehit mo mánáidgárddi bargá fuolahusain, duhkoraddamiin, čuvgehusain ja oahpahemiin
- čájehit mo mánáidgárddi hárbjehahtta mánáid skuvllaálgui ja ovttasbargá skuvllain.

Mánáidgárddi ovttasbargolávdegoddi mearrida Jahkeplána sisdoalu.

Ovttasbargolávdegoddi/Samarbeidsutvalget (SU) ja váhnenráđđi

Ovttasbargolávdegoddi galgá leat ráđđeaddi, oktavuodaásaheaddji ja ovttastahtti orgána masa gullet:

- Bargiid ovddasteaddji ja várreláhttu
- Váhnenovddasteaddji ja várreláhttu guktuid ossodagain
- Eaiggát ovddasteaddji
- Mánáidgárddi jođiheaddji doaibmá čállin

Váhnenráđđái gullet buot mánáidgárddi mánáid váhnemat/fuolaheaddjit. Váhnenráđđi galgá ovddidit oktasaš beroštumiid ja váikkuhit buorre mánáidgárdebirrasii gaskkal mánáidgárddi ja váhnenjoavkku.

Mánáidgárddi jođiheaddji galgá fuolahit ahte dehálaš áššit váldojuvvojit ovdan váhnenráđdis ja ovttasbargolávdegottis.

Doaibmapláná givssideami vuostái

Min mánáidgárddis ádnojuvvo Ingrid Lund doaibmapláná givssideami vuostái. Dat lea veahkkeneavvu identifiseret, eastadit ja bissehit givssideami. *Innenforskning – sterkere sammen! Oktiigullevašvuotta – gievrrat ovttas!*

Duhkoraddan ja ustitvuohta

Buori skihpárat leat mávssolačča ja buorre mánávuohta bistá čađa eallima

Máná árgabeaivvis lea duhkoraddan guovddážiis. Stoahkama bokte máná ovdána buot eallima beliin, ja duhkoraddama bokte ásahuvvo sosiála máhtolašvuođa, ustitvuođa, giellaovdáneami ja oahppama vuođđu. Duhkoraddama bokte máná geahččala sierralágán rollaid, oahpásmuvvá iežainis ja seammás fuobmá mo máilbmi lea. Duhkoraddan lea mávssolaš mánáide, ja dehálaš vai máná beassá illudit, leaikkastallat ja loaktit bures mánáidgárddis.

Ustitvuohta ja vejolašvuohta buori gaskavuođaide mánáidgárddis buorida oahppama ja buktá ilu ja birgenmovtta. Mánáidgárddi dehálaš bargun lea olles áigi doarjut ja ovddidit ovttaskas mánáid ja olles joavkku sosiála máhtolašvuođa. Mii háliidit ahte buot mánát besset vásihit ahte sis leat goittot okta buorre ustit ja buot ovddemustá oahppat mo olmmoš lea buorre ustit nubbái.

Ustitvuohta dagaha oktiigullelašvuođa dovddu ja searvevuođa mii fas lea dehálaš máná iešdovdui.

Joavkogullelašvuohta addá mánái oadjebasvuođa ja sosiála gullelašvuođa. Ustitvuođa álggaheapmi ja bisuheapmi lea dehálaš bealli sosialiserenproseassas ja hehte negatiivva ja heajos ovdáneami.

Midjiide lea dehálaš ahte BUOT mánát beroškeahtá hástalusain, dáidduin ja ovdáneamis váldojit mielde searvevuhtii ja ožžot skihpáriid mánáidgárddis.

Ovttasbargu gaskkal mánáidgárddi-ruovttu lea dehálaš ja mii ángiruššat oktasaš áddejupmái das makkár mearkašupmi máná duhkoraddamis ja ustitvuođas lea ja mo mii ollesolmmožin dáid sáhttit doarjut, bagadit ja ovdánahttit. Mis ollesolbmui lea oktasaš ovddasvástádus vai mánát loktet bures mánáidgárddis, dát easttada maiddái givssideami

Luonddu jahkodat ja 8 sámi jagiáiggi

Mii addit mánáide buori ja mánggalágán luondduvásáhusaid vai sii ožžot vejolašvuoda oahpat illudit go besset vádjolit luonddus ja áddešgohtet luonddu árvvu. Mii háliidit ahte mánát šaddet diehtoáŋgirat ja háliidit dutkat luonddudieđalaš fenomenaid, ja dan oktavuodas besset vásihit mo teknologiija ja eará bargoneavvuid sáhttá atnit.

Mii čuovvut mo luondu sierra jagiáiggiin rievdá ja mánát besset vásihit buot lágan dálkkiid ja ja buot jagiáiggiid. Sii ohppet mo buot luonddus gullá oktii, mo buot eallima hámit leat sorjavaččat guđet guoimmis ja mo mii olbmot maiddái leat oassin dán oktavuodas.

Min lagašvuolta ja gullelašvuolta lundui, ovttas min vugiin čuovvut luonddu rievdama jagiáiggiin, gullá oktii sámi gávccii jagiáiggiiguin. Luonddu birrajohtu jagi čađa gullá dárkilit oktii luonddu luondduávdnasiid háhkamiin. Luondduávdnasiid maid earret eará atnet biebmun, duojis dahje biktasiin.

Árbevirolaš doaimmat, sierra jagiáiggiid luondduriggodagat ja nuppástusat elliid- ja šattuid eallimis čađa jagi speadjalastojuvvo jahkodat kaleandaris ja lea mánáidgárddi doaimmaid vuolggasadjin.

Mánáidgárddi čieža fágasuorgi ja progresuivdnaplána

Mii háliidit lundolaš ovdáneami mánáidgárddi sisdoalus ja láchit dili vásáhusaide, dukkoraddamii ja oahppamii máná láddandási, agi ja mielváikkuheami vuodul. Min barggu vuodđun lea geardduhanprinsihppa, ja hukset viidáseappo dan ala maid juo ovddežis diehtit. Huksedettiin ovdeš vásáhusaid ja máhtolašvuoda ala háliidit ahte mánát besset vásihit ahtanuššamis lihkestuvvama, buorre iešdovdu ja ilu.

Bargu Rámmaaplána čieža fágasurggiin čađahuvvo sihke plánejuvvon ja ii-plánejuvvon oahppodáhpáhusain ovttas mánáiguin. Mo mii erenoamážit bargat dáid surggiiguin, lea govviduvvon progresuivdnaplánas man gávdnabehtet mánáidgárddi ruovttusiiddus.

Pedagogalaš dokumentašuvdna ja árvvoštallan

Pedagogalaš doaimmaid dokumenteren lea gelddolaš ja das oahppá ollu. Dát addá midjiide buorre vejolašvuođa guorahallat mo mii bargat pedagogihkain min barggus.

Mii govvet ja čállit mánnoreivve. Dokumentašuvdna čalmustahtto min mánáidgárdesiiddus. Dasa lassin mis lea ossodatčoahkkimiin, bargiidčoahkkimiin ja váhnenčoahkkimiin plánaid loahppárvvoštallamat.

Bovnnas bovdnii (Steg for Steg)

Dát lea bargoneavvu maid atnit olles áiggi, geavahettiin *Bovnnas bovdnii* hárvjehahttit mánáid sosiála máhttu. Ulbmilin lea buoridit mánáid sosiála gelbbolašvuođa positiiva sosiála gelbbolašvuođahárvjehallamiin. *Bovnnas bovdnii* nanne máná iešgova ja veahkeha sin árvvus atnit guđet guoimmi. Bovnnas bovdnii lea doaibma mii easttada givssideami.

Bovnnas bovdnii sisttisoallá golbma váldoguvollu:

- Empatiija
- Impulsakontrolla ja váttisvuođaid čoavdin
- Suhtuhálddašeapmi

Empatiija

Empatiija mearkkaša návccaid dovdat iežas ja nuppiid dovduid ja sáhttit oaidnit áššiid nuppi olbmo geahččansajis. Empatiijai gullá sáhttit čájevhit miehtemiela nubbái ja vuhtiiváldit nuppi olbmo dovduid ja dárbbuid.

Impulsakontrolla og váttisvuođaid čoavdin

Dat sisttisoallá bisánit, jurddašit, gávnnahtit mii lea váttisvuohtan, árvvoštallat sierralágán čovdosiid ja välljet buoremus čovdosa.

Suhtuhálddašeapmi

Dat lea sierralágán teknihkaid oahppan vai sáhtta gieđahallat impulsiiva ja vaššás reakšuvnnaid, ja sáhttit bissut ráfálažžan dilálašvuođain mat suhtadit. Lea lohpi suhttat. Dehálaš lea mo suhtus láhtte. Suhtu iešalddis ii leat negatiiva ášši. Fásta vierut mo hálddašit suhttu sáhtta veahkehit buohkaid dovdat, áddet ja hálddašit suhttu.

Observeren / kárten

mánáidgárdi geavaha sierralágán kártenneavvuid vai sáhtta čuovvut sierra beliid mánáid ovdáneamis. Buot mánáidgárddi mánát observerejuvvojit kártenneavvuin man namma lea “Alle med” “Buohkat mielde” dát kárte sosiála gelbbolašvuođa mánáin gaskkal 1-6 jagi. Mánáidgárdi atná maiddái “TRAS” (Tidlig registrering av språk) kártenskovi go mánná rahčá sierra beliin giellaovdáneamis. Dat veahkeha mánáidgárddi árvvoštallat máná giellaovdáneami dan ektui maid sierra agis sáhtta vuordit. Skovvi lea juhkkovuvvon gávccsierra oassái mat gokčet máná gielalaš ovdáneami. Sáhtta geavahuvvot mánáide gaskkal 2-5 jagi.

Kártema ulbmilin lea sihkarastit ahte mánáidgárdi álggaha veahkkedoaimmaid máná váttisvuođaid ektui.

Hárvjehahttin – «vuosttaš deaivvadeapmi»

Buot vuosttamuš deaivvadeapmi mánáidgárddiin lea várra seammá gelddolaš váhnemiidda go mánnái. Dáid manjimuš áiggiin lea ilbman ođđa dutkammat mánáidgárddi unnimus (0-3 jagi) mánáid birra. Earret eará diehtit dál ahte muhtun mánát geavahit nu guhká go 5 mánu šaddat oadjebassan

mánáidgárddis, ja deháleamos áššin dáid mánáid oadjebasvuodas, loaktimis ja oahppamis lea mo sin oktavuoha joavkku ollesolbmuiguin lea.

Giellavealgu mánáidgárddis háliidit dieđusge addit mánáide buot buoremus álggu go sii álggahit mánáidgárddi. Dan dahkat go diktit máná čatnat oktavuoda ovttain ollesolbmuin. Dát ollesolmmoš šaddá máná oadjebas vuodđun.

Mii maid bargat dan ovdii ahte máná oážžu buorre oktavuoda buot ollesolbmuiguin.

Ovdal lei várrejuvnon dábálaččat golbma beavvi mánáidgárdái hárváneapmái, muhto dan máhttu vuodul mii mis dál lea smávva mánáid ja sin čatnasumi ektui, mii neavvut váhnemiid várret muhtun lassi beivviid hárváneapmái, 3-5 beavái.

Mii ávžžuhit ahte máná álgoáiggis bohtá mánáidgárdái juohke beavvi, vai oahppá rutiinnaid ja áddešgohtá ahte dáppe mun galgga leat, ja eadni/áhčči bohtá fas ruovttuluotta. Dalle máná diehtá mii beavvis dáhpáhuvá, ja sutnje lea álkit šaddat oadjebassan mánáidgárddis. Muital bargiide makkár tiibmoáiggis bohtibeahhti máná viežžat.

Sirdin mánáidgárddis

Midjiide lea dehálaš ahte mánát leat bures oahpásmuvvan ođđa ossodagain ja ollesolbmuiguin ovdal go sirdin dáhpáhuvá. Dát guoská erenoamážit unnimus mánáide, geat leamašan “stuorra mánát” oahpes birrasis ja dál šaddet ođđa mánát ođđa birrasis ja várra vel unnimus mánát. Vai min mánáid sirdin manašii bures, plánat mii daid bures ja buori áiggis. Mánáin leat gallestaddanbeavvit ovdal sirdima, dasa lassin ođđa ossodaga bargit váldet oktavuoda mánáin ja geahččalit suinna oahpásmuvvat.

Sirdin mánáidgárddis skuvlii

mánáidgárdi galgá ovttas váhnemiiguin ja skuvllain láchit dili nu, ahte mánát ožžot oadjebas ja buori sirdima mánáidgárddis skuvlii.

Mánáidgárdi ja skuvla lonuhallet máhtu ja dieđuid mii lea vuolggasadjin ovttasbargat fáldagain mánáidgárddi boarráseamos mánáide ja sin skuvlaálgui. Mánáidgárddis galgá leat váhnemiid lohpi juohkit ovttaskas mánáid dieđuid skuvllain, dát dahkko manjimus jahkebealis ovdal skuvlii álgima. Ovttasbargu álggahuvvo juo árat mánáiguin geain leat erenoamáš dárbbut.

Mii deaivvadit sámeskuvlla 1. Ceahki oahppiiguin moadde háve manjimus mánáidgardejagis. Doppe oassálastet maiddá eará sámemánáidgárddit. Muđui čuovvut Deanu gieldda rutiinnaid sirdimis mánáidgárddis skuvlii. Mii šiehtadit čoahkkimiid skuvllain ja váhnemiiguin jos oaidnit ahte lea dárbu heivehit skuvlii sirdima.

Šaddanbeaivvit

Beaivi čalmmustahtto go leavga hengejuvvo.

Bottus mii lávlut mánnái. Ráhkadit kruvnnu: mánná vállje kruvnnu ivnni ja fáttá. Ávvudeapmi ja guossoheapmi dáhpáhuvvá beaiveborrama maŋŋil. Mii lávlut šaddanbeailávlla ja vuolggahit šaddanbearakehtaid. Rakehtaid mii hábmet gieđaguin. Mánná muitala juoga das mo rakehta galgá leat. Omd. jos mánná dáhttu stuorra alit rakehtaid, de geavahit stuorra lihkestagaid, ja unnit lihkestagaid go háliidit unna rakehtaid.

Biktasat ja eará dárbašat mánáidgárddis

Positiiva olgostoahkama eaktun lea ahte mánáin leat doarvái buori biktasat. olgobiktasiid vuolde lea ullo buoremus.. Ullu ligge maiddáii go lea lávttas. Eat ávžžut geavahit biktasiid bummolis dalle go olgun lea galmmas dahje njuoskkas. Dál gávdnojit buori ulloisbiktasat mat eai saŋáš. Vállje guhkes sisbuvssaid ja suohkuid ovdal suohkkobuvssaid. Dalle lea álkit molssodit jus suohkut dušše leat njuoskan. Cokka iđđes mánnái daid biktasiid mat sus galget leat sisbivttasin olles beaivvi. Gávdnojit ollu fiinna oppabiktasat ullus , muhto eai leat nu geavatlačča hivsegis ja molssodettiin lihpara. Vai mánná sáhtašii buoremusat ieš birget, lea buoremus go leat buvssat ja báiti olgobiktasa vuolde. Dalle lea maid álkit heivehit lieggasa go sáhtta nuollat dušše báiddi dahje buvssaid.

Dálveolgovivttas galgá leat geahpas vai lea álki lihkadit, das ii galggašii leat losses skoađas siste.

Gummebáddi buksaleakkas vai ii mana muohta gápmagiid sisa.

Vállje arvebiktasiid maiguin lea álki lihkadit ja main ii leat fleece-skoađas. Arvebiktasiin galgá leat gummebáddi man rohtte gápmaga vuollái. Gummebáttit dájvá boatkanit ja arvebuvssat ráigánit de daid galgá molsut dárbbu mielde. Fáhcaid välljemis lea dehálaš fuolahit ahte suorpmat sáhttet lihkadit ja dohppet. Du mánná dárbbasa 3-4 fáhccapára mánáidgárddis. Gápmagat galget leat doarvái stuorrá. Áibmu maid ligge ja gáržžes gápmagiiguin galbmo johtilit. Mii ávžžuhit geavahit buori ulloleasttuid dálvegápmagiin ja gummestevveliin. Unna juolgesuorpmaziidda leat buori suohkut lieggasat go suohkkobuvssat. Min ráva lea okta suohkkopárra gápmagis. Ii šatta lieggasat máŋggain suohkkogerddiin. Muite liige suohkuid molssabiktasiidda. Nohkan suohkut dagahit galbma julggiid. Buhtes ja ollis suohkut leat lieggasamos.

Beaivválaš dárkkistanlistu ja rávvagat fuolaheaddjái

Gárvodanlanja hildui biddjojit biktasat mat heivejit dan beaivái. Dalle mánás lea álki fidnet dan maid dárbbáša dan beaivvi, ja vejolašvuohta birget ieš. Buot eará biktasat biddjojit molssabivttaskurvii. Goikadanskáhpe ii nagot buot goikadit, ja mii jáddadit dan go mánáidgárdebeaivi lea nohkan. Njuoskka biktasiid ferte danin váldit mielde ruoktut ja goikadit doppe. Dálvegápmagat njusket ja bivastuhttet. Muite dárkkistit ahte gápmagat ja leasttut leat goikan nuppe beaivái.

FUOBM! Juohke bearjadaga GALGET buot hildut gurrejuvvot biktasiin. Lea buhtisvuođa ja hygienagáibádusaid dihtii**Bivttasmerken: merke buot biktasiid ja eará biergasiid!****BEAIVERITMA**

- dii. 07:00 mánáidgárde rahpasa
- dii. 07:30 álggahit beaivvi olgun (jus buorre dálki)
- dii. 09:00 oktasašbodu
- dii. 09:30 borranáigi
- diil. 10.30 olgostoahkan / tuvrrat
- dii. 11:00 vuoiŋgastit / oadđináigi unnimus mánáide
- dii. 13.00 boradeapmi ja šaddu, liegga borramuš 1 beaivvi vahkus
- skuvlajoavkkus lea skuvlačoagganeapmi golbmii vahkus
- dii. 14:15 Loahpahit beaivvi olgun (jus buorre dálki)
- dii. 16:15 mánát vižžojuvvojit mánáidgárddis
- dii. 16.30 giddet mánáidgárddi

FUOBM! Mánáidgárde galgá álo oážžut dieđu jus máná ii boađe mánáidgárdái. Ringes, sádde SMS dahje dieđit min mánáidgárdesiidus. Buohccemánát galget orrut ruovttus. Min árvoštallan lea ahte máná galgá leat doarvái dearvvas searvat duhkoraddamis ja doaimmain olgun ja siste.

- Vuoksin/čoavjedávddas lea erenoamáš dehálaš ahte máná ii boađe menddo árrat mánáidgárdái. Máná galgá bissut ruovttus 48 tiimmu maŋimuš symptoma maŋŋá.

- Eará buozalmasvuođain ferte máná leamašan olles beaivvi symptomaid haga ovdal go fas sáhtta bohtit mánáidgárdái..

Jos máná buohccá mánáidgárddis (feber, vuoksin/čoavjedávda jna) de mii váldit oktavuoda váhnemiiguin.

Mánáidgárddis leat iežas doaimmaplánat maid atnit lihkohisvuođaid oktavuodas.

Borramušmáksu ja borran

350 kr. mánnui

Borramušmáksui gullá juhkamuš, šattut ja ruotnasat juohke borramii. Mii maid fállát liegga mállása oktii vahkus.

Doaimmaplána

Hárjehahttin – oadjebasvuohta ja oktiigullelašvuohta

Čakča-geassi, borgemánnu

Oktavuodaidhuksen

Kaleandar (beaivi, dáhton, mánnu ja jagiáigi)

mánáidgárddi rutiidnat ja njuolggadusat

Muorjjit, gámasuoinnit ja áiccut

Matematiikka mánáidgárddis (**juohke vahkus**)

Bovnnas bovdnii

Bravokoarta (**mángii vahkus**)

mánáid mielváikkuheapmi

Oadjebasvuohta ja oktiigullelašvuođa dovdu lagaš ollesolbmon lea dehálaš máná loaktimii ja ovdáneapmái. Mánáidgárddi ollesolbmuin lea ovddasvástádus vai dákkár oadjebas oktavuotta ásahuvvo. Oadjebasvuohta ja illu čáhket saji stoahkamii, ovdáneapmái ja ustivuhtii.

Čakča, čoaggit ja čohkket luonddu dávvirvuorkkás, luopmánat (duoddara golli) sarrehat ja jonat. Mii čuohppat gámasuinniid ja oahppat dološ sámi árbevieruid.

“mánáidgárddi galgá áddejumiin ja ovttasráđiid ruovttuin áimmahuššat mánáid dárbbu fuolahussii ja stoahkamii ja ovddidit oahppama ja čuvgehusa mii lea mánggabealat ovdáneami vuodđu. Paragraf 1»

Ustitvuoha ja sosiála máhttu

Čakča, čakčamánnu

Kaleandar (beaivi, dáhton, mánnu ja jagiáigi)

Muorjjit ja áiccut

Ustitvuodabeaivi (02.09.22)

Váhnenčoahkkin vahkku 36 dii. 18.00-20.00

Su čoahkkin vahkku 37

Mu rumaš ja rumašnjuolggadusat

meahcce-eallit ja lottit

Buollinsuodjalus-vahkku, vahkku 38, buollinhárjehus

Matematihkka mánáidgárddis (**juohke vahkus**)

Bovnnas bovdnii

Bravokoarta (**mángii vahkus**)

mánáid mielváikkuheapmi

mánáidgárdegovven gártá čakčat 2022

Duhkoraddanoktavuođas ásahuvvo máná oahppama ja sosiála máhtolašvuoda vuodđu. Beassat oassálastit duhkoraddamis ja oažžut skihpáriid lea vuodđoáššin vai máná loaktá ja dovda mánáidgárddi ulbmillažžan

Bárbmolottit álget vuolgaladdat máttás ja lasttat molsot ivnni ja dasto gahččet. Mii dárkut mo temperatuvra nuppástuvvá ja mo luondu ráhkkanan dálvá.

Oahpahit mánáide buollinsuodjalusa dehálašvuoda. Buollinhárjehus, hállat buollima birra, doaimmat mat heivejit fáddái.

«Mánáidgárddi galgá aktiivvalaččat láchit dili ustitvuoda ja sosiála searvevuoda ovdáneapmái. Mánáid iešdovddu galgá doarjut, ja seammás galget oažžut veahki hálldašit balánsa áimmahuššat iežaset dárbbuid ja vuhtiiváldit earáid» Mánáidgárddi rámmaplána.

«Stoahkamis galgá leat guovddáš sadji mánáidgárddis, ja stoahkama iešárvvu galgá dohkkehit. Mánáidgárddi galgá addit buriid eavttuid stoahkamii, ustitvuhtii ja mánáid iežaset kultuvrii. Stoahkan galgá leat mánáid ovdáneami ja oahppama ja sosiála ja gielalaš ovttasdoaimma arena. Mánáidgárddi galgá váikkuhit dása ahte buot mánát sáhttet vásihit ilu, leaikkastallama, gelddolašvuoda ja searvama stoahkama bokte – okto dahje earáiguin.» Rámmaplána, 3. Kapihttal

Ustitvuolta ja sosiála máhttu

Čakča, golggotmánnu:

Ustitvuolta, ovttaárvosašvuolta ja dásseárvu

Kaleandar (beaivi, dáhton, mánnu ja jagiáigi)

meahcce-eallit, boazu

Mátki boazoáidái

Sámi giellavahkku vahkku 43

ON-beaivi 24.10, Mánáidkonvenšuvdna, mánáid vuoigatvuođat

Váhnenságastallan

Matematihkka mánáidgárddis (**juohke vahkku**)

Bovnnas bovdnii

Bravokoarta (**mángii vahkku**)

mánáid mielváikkuheapmi

Fargga leat buot lasttat gahččan muorain ja eallit ráhkkanišgohtet dálváí.

Oahpásmuvvat sámi árbevieruiguin – boazodoallu.

Mátki boazoáidái skuvlajoavkkuin

Oahpahit mánáide várrugasvuođa johtolagas – diđolašvuolta šleđgona geavaheamis.

Skábmaáigi

Čakčadálvi, skábmamánnu ja juovlamánnu

Kaleandar (beaivi, dáhton, mánnu ja jagiáigi)

Meahcce-eallit

BlimE dánsun (bisset givssideami)

Ustitvuotta

Gintalbeaivi

Gomuvuotta, sámi nástealbmi

Adveanta

Suoma našunálabeaivi (06.12)

Santa Lucia (13.12)

Juovlaloahpaheapmi (15.12)

Matematihka mánáidgárddis, **(juohke vahkus)**

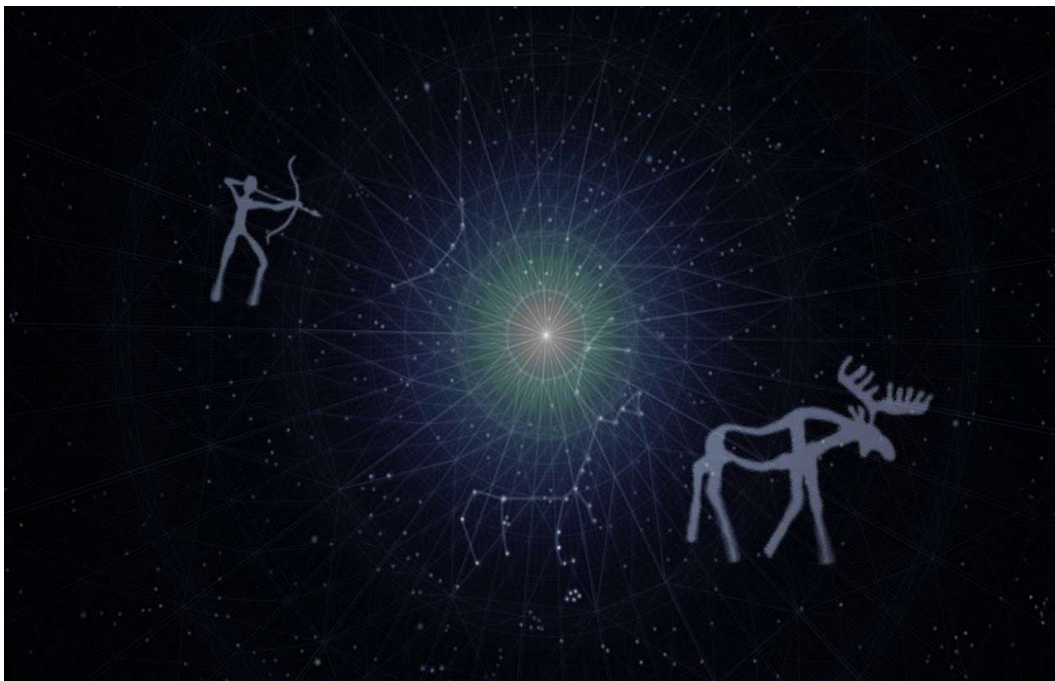
Bovnnas bovdnii

Bravokoarta **(mángii vahkus)**

Mánáid mielváikkuheapmi

Lea seavdnjat ja galmmas go boahit mánáidgárdái ja lea seavdnjat ja galmmas go fas vuolgit mánáidgárddis, muhto jalahas iđidiin ja eahkediin sáhttit áibbas čielgasit oaidnit mánu ja nástealmmi. Oahpásmuvvat guovssahasain ja gomuvuođain.

Luondu čoasku dálvit, muohtta ja ollu eallit leat gárvvistan biejus. Dál vuhttojit eelliid luottat muohttagis ja mii sáhttit guorrat daid ja gávnnaht makkár eallit leat johtán meattá. Jalahas skábmabeivviin lea nástealbmi šearrat ja dalle go lea seavdnjat. Dalle oaidnit maid guovssahasaid. Lea skábmaáigi.

Dálveilit

Dálvi, ođđajagemánnu, guovvamánnu:

Sámebiktasat

Beaivvášávvideapmi vahku 4
dutkat jieŋa, čázi ja muohttaga
Sámeálbmotbeaivi guovvamánu 6.
Sámi borramušárbevierut (niesteboazu)

“Mii eat eale luonddus, muhto luondduin”

Máidnasat ja muitalusat
Rievssat, rievssatbivdu
Meahcce-eallit ja lottit
Karnevála guovvamánu maŋimuš vahku
Matematiikka mánáidgárddis (**juohke vahkus**)
Bovnnas bovdnii
Bravokoarta (**mángii vahkus**)
Mánáid mielváikkuheapmi

Mánáidgárdi heiveha sierralágán doaimmaid dálvet. Mii dukkoraddat sabeiiguin ja čierastallat sihke mánáidgárddis ja olggobealde mánáidgárddi. Mii goavut ja hukset muohttagis. Gasku ođđajagemánu mii ávvudit beaivváža bohtima. Lea nu buorre dovdat mo beaivesuotnjarat fas liggejit. Sámeálbmotbeaivi lea sápmelaččaide hui dehálaš beaivi, ja mii ráhkkanit dasa olles ođđajagemánu ja gitta guovvamánu 6. beaivái.

«Mánáidgárdi galgá váikkuhit dasa ahte mánát liikogohtet lundui ja ožžot luondduvásáhusaid mat ovddidit dáiddu dádjadit ja vánddardit luonddus iešguđet jagiáiggiin.» Mánáidgárddi rámmaplána.

Dálveilut

Giđđadálvi: njukčamánnu-cuoŋománnu:

Mánáidgárdebeaivi (birrasii njukčamánu 10.)

Beatnagiiguin vuodjit

Jieŋa alde oaggun

Meahcce-eallit, njoammil ja rieban

Cizážat ja njuvččat

Rock the sokk (21.03)

Váhnenságastallamat

Beassážat

Šaddogilvin

Matematiikka mánáidgárddis **(juohke vahkus)**

Bovnnas bovdnii

Bravokoarta **(mángii vahkus)**

Mánáid mielváikkuheapmi

Olgun čuvvgoda ja bivalda. Mánáidgárdi láchá vejolašvuoda mánáide oažžut mánggalágán luonduvásáhusaid ja mii atnit luonddu aktiivvalaččat maiddái dálvet. Dálvedoaimmaid vuodđun lea duhkoraddan, mánáid illu ja buorremiella deattuhuvvo dálvedoaimmain, ja mii heivehit daid nu ahte mánát dovdet lihkostuvvama ilu iežas máhtu ja ovdáneami vuodul.

Mánáidgárdebeaivi lea riikaviidosas čalmusteapmi ja guovddáš fáddá molsašuvvá jagis jahkái. Mii oahppat beassážiid birra ja beassáža árbevieruin. Mii guorrat elliid luottaidda ja vuosttaš bárbmolottit ihtet njukčamánu loahpas. Meahci fas ealáska.

Mánát ja mánnávuohhta

Mánáidgárdi galgá dohkkehit ja áimmahuššat mánnávuohđa iešárvvu. Váikkuhit dasa ahte buot mánát mánáidgárddis ožžot buori mánnávuohđa mas lea loaktin, ustitvuohhta ja stoahkan.

Mánáidgárdi lea maiddái ráhkkanepmi aktiivvalaš searvamii servodahkii ja lea mielde bidjamen vuohđu buori eallimii. «Rámmaplána, 1. Kap.»

Luondu ealáska.

Giđđa, miessemánnu:

Norgga nášunalabeaivi

Šibihat

Mátki lábbáid geahččat

Áhkuid ja ádjáid beaivi (23.05)

Luonddugáhtten

Ustitvuhta

divrrit

Mátki museai

Váhnenčoahkkin

SU čoahkkin

Matematihkka mánáidgárddis (**juohke vahkus**)

Bovnnas bovdnii

Bravokoarta (**mángii vahkus**)

Skuvlamánáid sihkkelmátki miessemánu maŋimuš vahkus. (sosiála servvoštallan ja iešheanaláshuohta)

Mánáid mielváikkuheapmi

Miesemánnu lea bohccuid ja sávzzaid guottetáigi. Šaddat diđolažžan man dehálaš lea doallat min luonddubirrasa čorgadin ja ruskkaid haga.

Mii ávvudit Norgga našunalabeaivvi

Mii vuolgit guovtti unnimus joavkkuin geahččat lábbáid, oahpásmuvvat šibitdállui.

Hárjehahttin sidjiide geat galget sirdot stuorra mánáid ossodahkii.

«Mánáidgárdi galgá deaivat mánáid luohttámušain ja árvvus atnimiin, ja dohkkehit mánnávuođa iešárvvu. Dat galgá váikkuhit loaktimii ja illui stoahkamis ja oahppamis, ja leat hástaleaddji ja oadjebas báiki oktavuhtii ja ustivuhtii.» Mánáidgárdeláhka 1. paragrafa

Geassemánáidgárdi

Gidđageassi, geassemánnu:

mátki mearragáddái (vahkku 22)

Ruonásuperbeaivi

Ustitvuolta

Luossabivdu

loahpaheapmi skuvlamánáide ja váhnemiidda, vahkku 23

mánáidgárdejagi loahpaheapmi, vahkku 22

Mánát ja seksualitehta, (čalmmustahttit Pride, Regnbuedag 27.06)

Mihcamárat

Ruota našunálabeaivi (06.06)

ruošša našunálabeaivi (12.06)

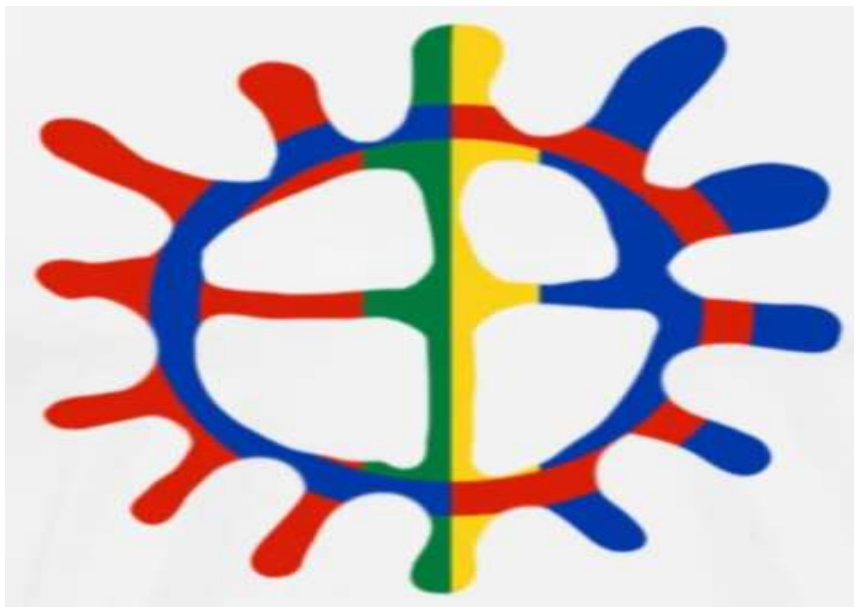
eaktodáhtolašbargu vahkku 24

Matematihkka mánáidgárddis (**juohke vahkus**)

Bovnnas bovdnii

Bravokoarta (**mángii vahkus**)

Gidđarásit bohciidit ja muorain urbi luoddana. Meahci ealáska, eanáš eallit leat guoddán čivggaid ja mii gávdnat ollu gelddolaš divrriid ja goppáid. Meahcis leat ivdnás lieđit. Lasttat šaddet olles sturrodahkii ja mii oahppat dábáleamos rássenamaid ja muorrašlájaid. Leat čuvges beaivvit ja eahkedat ja gaskaijabeaivváš dagaha olles jándora čuovggasin ja hávskin. Mátkkis mearragáddái beassat dutkat ja oahppat mearra- ja fiervváeallimis. Hárjehahttin sidjiide geat galget sirdot stuorramánáid ossodahkii.

Geassemánáidgárdi

Geassi, suoidnemánnu:

dutkat ja duhkoraddat čáziin

Šibihat

Divrrit

Ustitvuolta

USA našunálabeaivi (04.07)

Oktasašluopmu, mánáidgárdi lea gitta suoidnemánu guokte manjimuš vahku.

Matematihkka mánáidgárddis (**juohke vahkus**)

Bovnnas bovdnii

Bravokoarta (**mángii vahkus**)

Geassemánáidgárdi, ovttasbargat ossodagaid gaskkas vai mánáin leat buori beaivvit mánáidgárddis. Gálašanálddis liegga beivviin. Ossodagat leat ovttastuvvon.

«Mánát galget beassat vásihit hutkáivuoda, imaštallama ja dutkanilu. Mánát galget oahppat áimmahuššat iežaset, guhtet guoimmiset ja luonddu.» Mánáidgárdeláhka 1. paragrafa

Dehálaš beaivemearit

- Plánenbeaivvit – 22.08 -23.08, 14.11, (**3 beaivi eai leat vel čielggas**) (dalle lea mánáidgárdi gitta)
- Geassegidden vahku 29.og 30.